

MMMM... OLIEBOLLEN MET BIER! (VERSLAG VAN DE OLIEBOLLENBORREL)

De FUF wilde het begin van het nieuwe jaar een feestelijk tintje geven. Vandaar dat de borrel op de eerste donderdag van de maand werd omgedoopt tot Oliebollenborrel. Op 8 januari begaf ik mij naar onze stamkroeg, de Mick O'Connells, om eens een kijkje te nemen en er proefondervindelijk achter te komen of bier en oliebollen een goede combi zijn. En of filosofen oliebollen kunnen bakken...

Bij mijn binnenkomst in de Mick kwam ik net eerstejaars Floris tegen (niet te verwarren met Floris en andere Floris) die op het punt stond naar huis te gaan. Ik bood hem een biertje aan en hij veranderde zijn oorspronkelijke

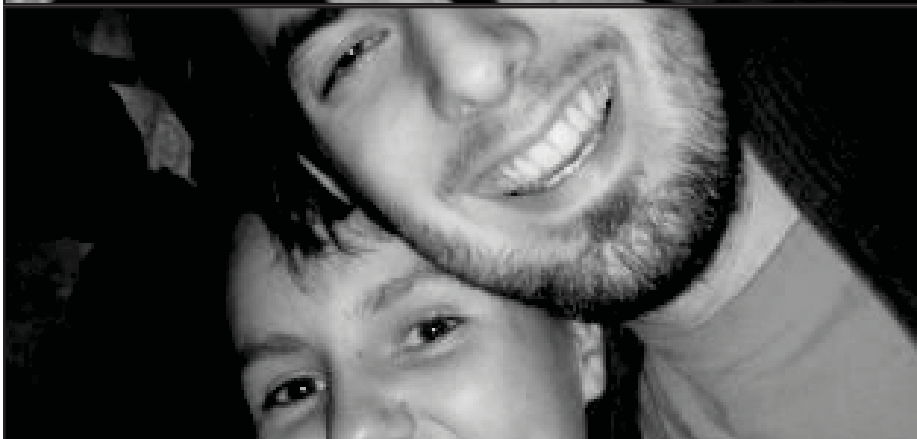
plan en besloot nog één glas te drinken. Deze flexibiliteit zou later op de avond nog vaker voorkomen. Het hele achterste deel van de kroeg bleek al te zijn geconfisqueerd door een grote en diverse groep filosofen. Van alle jaren zaten ze er, van eerstejaars tot achtste en ook afgestudeerden.

Na een tijdje had ik het gevoel dat ik nog iets aan het vergeten was. Ik zat gezellig met een paar mensen aan een tafeltje te praten, biertje erbij, toen André vroeg: "Heb je nou al een oliebol gehad?" Nee! André en Randy hadden die dag oliebollen staan bakken en ik wist dat ze er niet zoveel ervaring mee hadden. Er moest ook nog eens een fri-

tuur worden geregeld en oliebollenmix voordat het uit de schappen werd gehaald, en niemand bood spontaan zijn eigen keuken aan. Gelukkig kon het bij onze voorzitter thuis, die 's avonds een huisgenootje had meegenomen die naast de keuken woonde en het meest van de stank last had gehad. Maar mijn aanvankelijke voorzichtigheid bleek onterecht. Het waren prachtige oliebollen om te zien. André ging meer voor het traditionele ronde model en die van Randy waren iets creatiever.

De zak ging rond, gevolgd door servetjes en poedersuiker en toen kon ik gaan proeven. De smaak van de oliebol met (veel) poedersuiker ging zeer goed samen met het bier (Palm) en ik was niet de enige die er zo over dacht, want zowel bier als oliebollen verdwenen om mij heen. Mijn oliebol was mooi ovaalrond, waaruit Randy af kon leiden dat André hem had gebakken. Luchtig, goed gaar en met rozijnen. Complimenten voor de oliebollenbakkers!

Het viel me op dat het echt druk was en omdat ik midden in een looproute zat, kon ik de hele avond met verschillende mensen praten. Er werd nog een biertje achter mijn eigen bier gezet, en mijn gemompel over dat ik het niet te laat wilde maken werd niet zo heel serieus genomen. Als het

gezellig is, blijf je altijd langer dan je van tevoren inschat. Ik schonk de helft van mijn biertje bij Floris bij zodat ook die nogmaals iets langer bleef dan oorspronkelijk gepland.

Aan de andere kant van de zaal kwam het dartbord vrij en een aantal filosofen bleken ook nog te kunnen darten. Tja, je had erbij moeten zijn, en een beetje kan dat nog wel. De foto's staan online (www.phil.uu.nl/fuf) en het is alweer bijna de eerste donderdag van een nieuwe maand...

Dit is nou een voorbeeld van hoe wij niet met elkaar om moeten gaan.
(Premier Balkenende na de schietpartij op het Terra College. Oftewel: JP goes ethiek)

Uit: *NRC Handelsblad*, 17 januari 2004

In theorie ziet het er allemaal goed uit, maar het werkt niet in de praktijk

(Sidney Morgenbesser, New Yorkse hoogleraar wetenschapsfilosofie en pragmatiek, over het pragmatisme)

Uit: *Groene Amsterdammer*, 24 januari 2004

FILOSOFIE IN DE MEDIA

Yeah, yeah

(Morgenbesser, in reactie op een spreekbeurt waarin Austin het heeft over het niet bestaan van een dubbele positief die iets negatiefs uitdrukt, in tegenstelling tot het wel degelijk bestaan van dubbele ontkenningen die iets positiefs udrukken)

Uit: *Groene Amsterdammer*, 24 januari 2004

*Ik vind het absurd om een boek *Consciousness Explained* te noemen, die pretentie! Net als Steven Pinker, die de titel *How the Mind Works* bedacht*

(Douwe Draaisma, bekend van *Waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt*, over het verschil tussen de “vroeg, subtiele” en de latere “polemische, arrogante” Dennett)

Uit: *Academische Boekengids*, No. 42

Een Filosoof in de Filosoof

In het vierde deel van deze serie: Joel Anderson.

Door Irene Conradie

In elke editie van de Filosoof verschijnt een interview met een van onze eigen faculteitsfilosofen. Deze keer is het de beurt aan Joel Anderson. Hij is net nieuw in Utrecht en gaat zich bezighouden met wijsgerige antropologie. Tot december werkzaam aan Washington University in St. Louis (V.S.) en getrouwd met een Nederlandse, dat is zo'n beetje alles wat ik weet. Wie is hij, wat brengt hem hier en hoe bevalt het tot nu toe?

Welkom in Utrecht. Het verbaasde me eigenlijk dat je dit interview in het Nederlands kon doen. Je bent Amerikaan, maar spreekt erg goed Nederlands. Dat is toch wel bijzonder: Nederlanders zijn gewend dat zij degenen zijn die zich qua taal aanpassen.

Ik vind het leuk hoe mensen hier reageren op een Amerikaan die Nederlands spreekt. In de V.S. wordt talenkennis als een soort kermisattractie gezien. Zelfs in het onderzoek daar kan iemand heel ver komen zonder teksten in de oorspronkelijke taal te lezen. Amerikanen die zich bijvoorbeeld op Habermas of Kant specialiseren zullen misschien wel wat van hen in het Duits hebben gelezen, maar vinden het niet nodig de Duitse secundaire literatuur te volgen. Iedereen wacht gewoon op een vertaling.

Dat klinkt wel vreemd. Hier wordt verondersteld dat je bronnen zoveel mogelijk in de eigen taal begrijpt.

Dat is een grote sterkte van hoe filosofie in Nederland wordt bedreven. Nederlandse filosofen zijn bijzonder goed

in het bemiddelen van ideeën, ongeacht de grenzen, en dat spreekt me aan. Het is ook iets dat ik zelf graag doe. Ik ben graag breed bezig in verschillende disciplines binnen (maar ook buiten) de wijsbegeerte. Je moet niet proberen alles te doen, maar er zijn zoveel filosofische problemen die dwars door de gebruikte disciplinescheidingen heen gaan. Een goed voorbeeld daarvan is autonomie, een begrip waar ik veel aan werk. Daarin kijk ik zowel naar continentale als naar analytische filosofie. Er valt veel te leren uit beide stromingen. Voor mij gaat het om de problemen zelf. Die zijn al moeilijk genoeg, dus waarom zou je geen gebruik maken van alle inzichten die er zijn?

Nou, hier in Utrecht voert de analytische filosofie wel de boventoon.

De generatie vóór mij is hard geweest in dat onderscheid, maar ik denk dat mijn generatie die scherpe scheiding niet meer zo ziet. Wat dat betreft lopen we in de voetstappen van filosofen zoals Rorty, Brandom, McDowell en Habermas. Filosofen waar ik zelf mee werk. Die zijn onmogelijk te plaatsen in het ene of het andere kamp. Dat opent nieuwe perspectieven: en dat is een vooruitgang.

Dus er is zoiets als vooruitgang in de filosofie?

Ja. Als het niet zo was dat wij met zijn allen bezig zijn om problemen helderder te begrijpen dan ze tot nu toe zijn begrepen, dan...what's the point?! Ik ben daarin wel pragmatisch. Ik beschouw filosofen niet als Selbstzweck, niet als (betaalde) contemplatie. Het is een bezigheid waarbij het gaat om problemen oplossen. Alleen, wat als 'probleem' telt is zelf een interessant wijsgerig onderwerp. De Groningse faculteit had ooit eens als slogan: 'Antwoorden bevragen.' Daar zit wat in, als beschrijving van de taak van de filosofie. Problemen helder krijgen deels door te laten zien dat sommige dingen niet zo helder zijn als men heeft gedacht.

Elke student wordt weleens gevraagd waarom ze toch filosofie studeren en je wilt voor jezelf ook weten waarom.

Geen goede filosoof is vrij van twijfels in hoeverre filosofie echt nuttig is. Het is inderdaad vaak moeilijk de waarde van het filosoferen aan anderen uit te leggen. De waarde van bepaalde bezigheden wordt meestal alleen duidelijk als men

deelnemer in een bepaalde praktijk is. En dan ook een deelnemer die genoeg ervaring en kennis heeft om als volledig deelnemer bezig te zijn. Ik begrijp bijvoorbeeld helemaal niet wat er zo leuk aan golfen is, maar dat ligt waarschijnlijk daaraan, dat ik het gewoon niet speel. Dat geldt nog sterker, denk ik, voor filosofie. Voor dat je zelf tussen goede en slechte filosofische argumenten kunt onderscheiden, kun je de waarde van het filosoferen niet goed zien.

Dan staat het beoefenen van filosofie op gelijke voet met het spelen van golf of tuinieren of zo?

Ik denk niet dat er een standpunt is van waaruit je een zinvolle algemene uitspraak kunt doen over welke praktijken constitutief zijn voor een waardevol leven.

Is dat relativisme?

Dat kan relativistisch klinken. Maar er is nog wel ruimte om oordelen te maken over verschillende levenswijzen, ook zonder meta-niveau. Alleen, je moet het vanuit de praktijk zelf oordelen. Hetzelfde zie je op intercultureel niveau. Er zijn nu veel politici, Balkenende en Bush, die zeggen dat 'ons' perspectief, 'onze' normen en waarden, de ware zijn. Zij claimen te weten hoe mensen moeten leven en hoe een staat moet worden ingericht. Ze willen mensen tot de waarheid brengen. Maar het daarmee niet eens zijn betekent niet noodzakelijk relativist zijn. Ik ben zelf iemand die de dialogische aanpak heel belangrijk vind. Van een gesprekspartner valt bijna altijd wat te leren. Het is ook een fundamenteel ethisch standpunt; erkennen dat een ander een waardevol standpunt kan hebben. De uitwisseling tussen disciplines en tussen continentale en analytische filosofie hoort daar ook bij. Er valt veel te leren. Ik heb een hekel aan stempels als 'ethiek is soft' of 'analytische filosofie is leeg' die bij voorbaat mogelijkheden afsluiten. Soms kan je geen waarde bij de andere vinden, maar er zijn altijd twee mogelijke verklaringen daarvoor: er is niks waardevols daar te vinden, of je hebt nog niet goed genoeg gekeken. En de enige zekere oordelen zijn in het tweede geval te vinden.

Waarom heb je er voor gekozen naar Utrecht te komen?

Ik had vijf jaar geleden een uitwisselingsprogramma tussen Washington University en de faculteit hier opgericht, en in verband daarmee had ik afgelopen juni een bezoek aan Utrecht gepland. Bij het voorbereiden op die reis ging ik kijken op de website wie de opvolger van Jan Bransen was geworden, en toen zag ik de vaca-

ture staan. De beschrijving was me op het lijf geschreven. Wijsgerige antropologie is een categorie die in de V.S. niet bestaat. Het is juist die combinatie van thema's die me aanspreekt. Verder zitten hier interessante docenten en filosofen die ik al kende van vroeger. Ik wilde graag naar Nederland. Nederland is klein genoeg maar heeft toch veel in huis. Je kan hier zo op de trein stappen en bij een andere filosoof langsgaan. Ook is het leuk om iets nieuws te doen. Door verandering van omgeving plaats je jezelf in een nieuwe context, doe je nieuwe inzichten op. Dat was zeker het geval toen ik in Frankfurt bij Habermas ging studeren, of toen ik een jaar Engels en Duits les gaf op een middelbare school in China.

En hoe bevalt Nederland tot nu toe?

Erg goed. Ik ben er natuurlijk al vaker geweest. Een van de dingen die me altijd heeft aangesproken in de Nederlandse cultuur is de combinatie van egalitaire informaliteit en vrij sterke normen. Voor de informaliteit vind ik erg kenmerkend het beeld van een zakenman met attachékoffertje op de fiets. Daar doe je hier gewoon niet moeilijk over. Maar die informaliteit is gecombineerd met rituelen, denk aan

surprises met Sinterklaas of paranympen bij een promotie. De alledaagse normen vallen er ook onder en ik denk dat die toch erg belangrijk zijn voor het goed functioneren van een complexe samenleving op zo weinig vierkante kilometers. (Ik heb trouwens volgende week mijn intakegesprek bij het inburgeringsbureau.)

Wat mij ook opvalt is een algemeen gevoel van 'dat lossen we samen op' en compromisbereidheid. Dat heb je in de V.S. véél minder. Daar staat vrijheid boven alles, wat ook makkelijk kan, omdat iedereen op zijn of haar eigen hectare kan doen wat hij of zij wil. Het probleem daarbij is dat er weinig culturele bronnen zijn om problemen op te lossen die gezamenlijk spelen. Er is weinig collectieve vaardigheid om met zijn allen tot een compromis te komen. Ik overdrijf een beetje. Maar een goed voorbeeld is de regel hier dat op sommige stukken snelweg trucks in de spits elkaar niet mogen inhalen, om het aantal files te verminderen. Natuurlijk vonden de vrachtwagenchauffeurs dat plan oorspronkelijk niks. Maar toen bleek dat ook hún gemiddelde snelheid omhoog ging, omdat er minder files ontstonden. En het ging door. Dat zou in de V.S. on-

denkbaar zijn: de vrijheid van de mens is onaantastbaar. Maar dan zit je daar met je vrijheid...in de file.

Wat zij zien als een beperking van vrijheid zien wij als een oplossing van een gezamenlijk probleem.

Precies. In bepaalde culturen zijn bepaalde inzichten moeilijker te bereiken. In een complexe samenleving waar je solidariteit hebt, kan men een bepaalde beperking van vrijheid als een oplossing zien. Dat zit ook in mijn benadering van zelfbeschikking. Autonomie wordt vaak gezien als negatieve vrijheid, vrij zijn van beperkingen. Ik wil duidelijk maken dat voor autonomie, je eigen leven kunnen leiden, dat daarvoor een tegemoetkomende sociale context nodig is.

Wat houdt een tegemoetkomende sociale context in?

Dat is heel breed: een goede opvoeding krijgen, genoeg te eten, het hebben van nuttig werk, maar ook de culturele bronnen. Het is belangrijk voor autonomie om in een cultuur te zijn waar ruimte is voor uitwisseling van gedachten, contexten waarin je open en kritisch (maar met respect) van gedachten kunt wisselen. Dat ligt daaraan dat praktische rationaliteit zo'n belangrijke rol speelt bij autonomie. Er zijn reflectieve vaardigheden nodig om autonoom te zijn. Maar volgens mij is dat kritisch nadenken -- en de daarmee verbonden vaardigheden -- het beste te begrijpen als een praktijk die in principe dialogisch is, wat Wilfried Sellars 'the giving and taking of reasons' noemt. Bepaalde culturele contexten ondersteunen dit door publieke ruimtes te bieden waarin open gediscussieerd wordt.

Nog een laatste vraag die ik iedereen stel. Stel, over een jaar of veertig verschijnt de 'Encyclopedie der Grote Filosofen'. In dit, dan gerenommeerde, werk staat onder de A: Anderson, Joel. Wat zou daar over jou in staan? Aan welke posities of meesterwerken wil je (filosofisch) worden herinnerd door komende generaties?

Het zou mooi zijn als er een artikel in zou staan over iemand die een intersubjectivistische benadering van autonomie had ontwikkeld, vooral door creatief bruggen te slaan tussen tradities. En het zou toch wel mooi zijn als zo iemand 'Joel Anderson' zou heten. Maar het is natuurlijk een interessante vraag vanuit het oogpunt van de continuïteit van persoonlijke identiteit in hoe verre de Anderson uit de Encyclopedie dezelfde Anderson zou zijn als ik nu ben. In ieder geval zou ik hem graag willen spreken. Ik zou veel van hem te leren hebben.

De FUF gaat op reis!

Het is weer zover: op vrijdag 9 april 2004 zal de FUF weer op studiereis gaan. Voorgaande reizen voerden ons naar o.a. Parijs, Berlijn, Barcelona, Boedapest en Athene, en dit jaar zullen wij de Tsjechische stad Brno met een bezoek vereren. Zoals jullie misschien wel zullen weten is Brno de zusterstad van Utrecht, en wordt het hoog tijd voor de filosofen om te kijken hoe het leven er daar aan toegaat. Natuurlijk wordt het een reis vol intellectuele en culturele uitdagingen, en ook voor ontspanning zal er genoeg tijd zijn. Zo zullen we waarschijnlijk een bezoek brengen aan de universiteit van Brno, en zijn er vele musea te zien die de moeite waard zijn. Voor een voorproefje kan je een kijkje nemen op www.brno.cz, de officiële site van de stad.

Zoals gezegd vertrekken we op 9 april, en zullen we de 17^e weer in Utrecht arriveren. Vervoer zal geschieden per bus, de FUF heeft namelijk vier busjes gehuurd. Daarom zoeken we ook nog mensen met een rijbewijs die een uurtje of 5 willen rijden. De kosten van de reis zullen ongeveer 160 euro bedragen. Dit bedrag is nog niet definitief, maar we kunnen nu alvast zeggen dat het zeker niet veel meer gaat kosten. Je kunt je aanmelden voor deze fantastische FUF-activiteit door tussen 2 en 10 februari een mailtje te sturen naar reis@phil.uu.nl, onder vermelding van je naam, adres, telefoonnummer en studentnummer. Dan krijg je zo snel mogelijk alle informatie over de reis toegestuurd!

Met vriendelijke groet,
De FUF-reiscommissie

Filosofie Magazine zoekt stagiaires (v/m)

De redactie van Filosofie Magazine zoekt stagiaires v/m voor de periodes van 1 januari-1 mei 2004 en 1 mei-1 september 2004.

De redactie denkt met name aan afstuderende doctoraalstudenten die ervaring op willen doen in de journalistiek. De stagiair wordt belast met verslaggeving, redactionele werkzaamheden en het bijhouden van de site. De stage is voltijds. Een stagerapport behoort tot de mogelijkheden.

Vereisten:	Geboden wordt:
- gedegen kennis van de wijsbegeerte	- een mogelijkheid om schrijfervaring op te doen onder begeleiding van ervaren journalisten
- belangstelling voor de journalistiek	- ruime reis- en onkostenvergoeding
- enige ervaring op journalistiek vlak, bijvoorbeeld bij een faculteitsblad wijsbegeerte of universteitsblad	
- flexibele instelling	
- affiniteit met internet	
- kennis van een of meer vreemde talen	

Reacties naar: Filosofie Magazine, Postbus 256, 1110 AG Diemen, of mail je brief naar de redactie filomag@vug.nl o.v.v. stage. Graag een korte sollicitatiebrief met een uitgebreid c.v. en zo mogelijk enkele gepubliceerde artikelen. Voor nadere informatie, bel de redactie: +31-(0)20-5310970

Bij Hoog en Laag

Naar aanleiding van Karen Groenevelds artikel over de onderwaardering van 'populaire cultuur' in de filosofie (zie de vorige Filosoof) fileert Anne Becking het zo gekoesterde onderscheid tussen 'hoge' en 'lage' cultuur.

Door Anne Becking

Ik was erg blij met het stuk van Karen Groeneveld in de vorige Filosoof getiteld 'De elitaire faculteit' en niet op de laatste plaats omdat het me de mogelijkheid geeft om een van mijn favoriete stokpaardjes weer eens op te zadelen: die van Hoog en Laag. Mensen hebben de onuitroeibare neiging om alles in te delen in hoog en laag. Meteen daar achteraan komt het waardeoordeel dat hoog beter is dan laag. Deze hiërarchische indeling geldt werkelijk voor alles: eten (kaviaar staat hoger op de culinaire ladder dan kroket), de liefde (een bruiloft oogst meer waardering dan een diep gekoesterde liefde voor een tennisbal) en de letteren (de gedachte dat uit een toneelstuk van Shakespeare meer te halen valt dan uit een strip van Snoopy). Waar deze neiging vandaan komt, doet er niet zoveel toe. Waar het om gaat is dat naar mijn mening deze houding niet handig is voor een filosoof. En ook niet voor een filosofie-student.

Karen signaleert twee verschillende verschijnselen, die met elkaar samenhangen en elkaar versterken. Ten eerste het idee dat de 'hoge' filosofie niet uitgelegd kan en behoort te worden door middel van 'lage' cultuur, en er al helemaal niet door geïnspireerd kan en behoort zijn. Ten tweede een gevoel van Waar Gaat Dat Heen met onze hooggestemde filosofie: we hebben toch verdorie geen drieduizend jaar diep zitten nadenken om er vervolgens een of andere malloot met onze doorwrochte gedachten vandoor te zien gaan om in te cashen op de nog steeds (en terecht) alom aanwezige liefde voor de Simpsons?

Ik zou hier graag de definitie van het uitdrukking *pop culture* die Karen gebruikte, willen herhalen: 'Any dance, literature, music, theatre or other art form intended to be received and appreciated by ordinary people in a literate, technologically advanced society dominated by urban culture'¹. Ik hoop dat iedereen het met mij eens is dat ook filosofen (en filosofiestudenten) uiteindelijk *ordinary people* zijn. Wie is dat eigenlijk niet? Zelfs de koningin moet wel eens naar de wc. De twee woorden die mij

het meest opvielen in deze definitie zijn 'intended' en 'received'. Ik krijg de indruk dat *pop culture* vooral bedoeld is om amusement te bieden. Niet te moeilijk, niet te diepgravend: hap-slik-weg-kunst. Het is gemaakt om niet-herkauwbaar te zijn, daarmee bedoel ik dat je het één keer kan lezen of bekijken en dat je er dan alles hebt uitgehaald wat de maker erin heeft willen leggen: meestal alleen maar vermaak.

Het lijkt me buitengewoon problematisch en een tikje arrogant om te zeggen dat je (zeker) weet hoe de maker het bedoeld heeft. Bovendien: Is het niet juist het punt van kunst (low- of highbrow) dat het geïnterpreteerd kan worden? Goed, een kunstenaar bedoelt altijd iets met zijn kunstwerk, maar hoe het uiteindelijk overkomt bij een kijker/lezer/luisteraar ligt toch vooral aan die kijker/lezer/luisteraar. Een stripje over Snoopy is leuk om te lezen, maar niet meer dan dat. Mijn punt is nu: ik wil de mogelijkheid open houden dat er iemand is die in Snoopy wél meer ziet. Als die persoon ons dan kan uitleggen wat het is dat hij of zij er in ziet, kunnen wij het misschien ook zien. En wordt het misschien ook waardevol voor ons.

Er zullen genoeg filosofen zijn die hier niet aan willen. Het gebied dat zij zien als

Ik hoop dat iedereen het met mij eens is dat ook filosofen uiteindelijk ordinary people zijn. Wie is dat eigenlijk niet? Zelfs de koningin moet wel eens naar de wc.

het werkgebied van de filosofie is al groot genoeg zonder Snoopy. Daar komt nog iets anders bij, namelijk een bepaalde, vrij elitaire en snobistische houding die eigen lijkt te zijn aan academici. Een zeker gevoel van boven anderen verheven zijn. Zulke mensen citeren uit de wereldlitera-

tuur, niet uit Snoopy. Nou mag iedereen van mij inspiratie halen waaruit hij maar wil. Wat ik niet accepteer is dat iemand mij scheef aankijkt of minder serieus neemt als ik uit een 'lage' cultuurvorm iets haal wat voor mij waardevol is.

Het is wellicht een naïeve gedachte, maar je zou toch zeggen dat filosofen wel beter weten dan om dingen te beoordelen op hoe ze lijken. Omdat iets simpel lijkt, hoeft het niet *alleen daarom* simpel en niet bijzonder waardevol te zijn. Omdat iets ingewikkeld lijkt, hoeft het niet *alleen daarom* waardevoller te zijn. Anders gezegd: er bestaat een hoop filosofisch gezwam en er bestaan een hoop op het eerste gezicht simpele uitspraken die je toch eindeloos aan het denken kunnen zetten. Nog anders gezegd: de waarde van een bepaalde uitspraak (en ook de waarde van een kunstuiting) ligt niet besloten in de graad van ingewikkeldheid die de uitspraak (of kunstuiting) op het eerste oog heeft, maar in enerzijds de bedoeling van de spreker (of kunstenaar) en anderzijds de interpretatie van de luisteraar (of kunstconsument').

Dan nu nog een citaat uit de wereldliteratuur. In haar briljante essay 'Eten met mes en vork uit de hondenbak' schrijft Charlotte Mutsaers (over de kunstenaar Dave Morice, die klassieke gedichten in een strip-jasje gegoten heeft): "Het is trouwens ook spannend, haast sexy, als een zogenaamd hoog genre aan een zogenaamd laag wordt vastgekoppeld. Dan springen de vonken eraf."² En daar waar de vonken eraf springen, daar moet je wezen.

¹ *Britannica Encyclopedia*, <http://www.britannica.com>

² Geciteerd uit: Charlotte Mutsaers, *Zeepijn*, Meulenhoff, Amsterdam, 1999

Is dat wel waar?

Recensie: "Dat is waar: een leesboek voor wie denkt dat hij niet denken kan"

De Bezige Bij / ISBN 90 234 1174 9 / € 17,90 / ca. 240 pagina's

Door Annemarie Soeteman

Het is niet de eerste keer dat een van onze professoren ons laat schrikken door het schrijven van een niet-academisch en toch filosofisch boek. Nu we eindelijk weer gewoon kunnen stofzuigen zonder daarbij te moeten nadenken over de filosofie van huishoudelijke apparaten, worden we geconfronteerd met een filosofisch kinderboek van Menno Lievers. Het zweet brak me uit. Aan de academische talenten van onze Menno heb ik nooit getwijfeld, maar kan hij ook een goed filosofisch kinderboek schrijven? Kan zijn nieuwste boek de test van de critici wel doorstaan?

In de tweede week van november kregen we antwoord op deze vraag. Het antwoord was overwegend negatief. In de uitzending 'Boeken op zondag' van Hanneke Groenteman, op 9 november werd beweerd dat 'Dat is waar' een clichématig boek zou zijn. Hanneke vond het niet kunnen dat het meisje als onbenullig en gemeen werd beschreven, terwijl de jongen aardig en geïnteresseerd was. Ook de recensies in de krant zijn niet al te best. Zo wordt in de Volkskrant van vrijdag 7 november het boek 'Dat is waar' richtingloos proza genoemd. 'Terecht vraagt Elsemieke [SIC] halverwege het boek wat de brooddenker nu weer te zeuren heeft.' En de Nationale Kinderkrant noemt het boek: 'een beetje saai'.

Maar is dat wel waar? Hebben de critici gelijk dat we dit boek uit onze boekenkast moeten weren?

'Dat is waar, een leesboek voor wie denkt dat hij niet denken kan', kan vergeleken worden met 'De telduivel', dat was bedoeld om wiskunde eenvoudig uit te leggen en leuk te maken. 'Dat is waar' is op zijn beurt bedoeld om op een eenvoudige manier te laten zien wat filosofische vragen zijn. 'Als filosofen het niet eenvoudig kunnen zeggen dan begrijpen ze het zelf niet.' Zo stelt Menno in de uitzending van Hanneke Groenteman.

De ik-persoon is een filosoof die altijd zijn hoofd breekt over filosofische kwesties. Deze man is inderdaad wat clichématig of in elk geval een karikatuur;

hij is dik, verstrooid en eenzaam. Op de vreemdste momenten komt deze filosoof Bas en Elsemieke tegen. Elsemieke is brutaal, ze breekt bijvoorbeeld gewoon bij de filosoof in als hij niet open doet, of pikt zijn geld. Haar opmerkingen zijn gevat. Typerende uitspraken van haar zijn: 'Hoe weet je dat nou?' Of: 'Ja dat is allemaal alle machtig interessant, maar daar hebben we weer helemaal niets aan', en: 'Waar is wat werkt.' Ondanks haar brutaliteit blijkt ze toch niet onaardig te zijn: behalve dat ze het geld weer terug bezorgt bij de filosoof, biedt ze de filosoof ook haar fiets aan als hij in het water is gevallen, terwijl ze dan zelf moet lopen. Bas is een wat braver en verlegen jongetje, die regelmatig een belangrijke stap in het denkproces maakt.

Om jullie de stijl van het boek te laten proeven wil ik een heel klein fragment laten lezen. Het is een fragment uit de laatste bladzijde van het hoofdstuk: 'Groot is mooi!':

'Ook een haring, dames?' vroeg ik aan de moeders, die behangen met tassen vol mooie, dure kleren achter ons stonden.

'Nog voor geen goud; ik moet er niet aan denken. Zo vies...'

'Nee, mam,' zei Bas, 'dat kunt u niet zeggen. U mag alleen zeggen: Dit zijn lekkere haringen, maar ik lust ze niet.'

'Wijsneus. Vertel me liever hoe het museum was. Hebben jullie nog wat geleerd?'

'Kun je in een museum iets leren dan?' vroeg Elsemieke brutaal.

'U heeft ze toch wel iets verteld over, over eh... De Nachtwacht bijvoorbeeld?' vroeg Elsemieke's moeder.

'Ja, hij heeft ons verteld dat het een goed schilderij is, maar dat hij er niks aan vindt.'

De opmerkingen die Bas en Elsemieke in dit fragment maken zou je als conclusies van het hoofdstuk kunnen zien. In het hoofdstuk zelf wordt namelijk duidelijk dat wat goed is je nog niet altijd mooi hoeft te vinden. In elk hoofdstuk komt een

dergelijk probleem, meestal theoretisch filosofisch van aard, aan bod.

De tekst is afwisselend saai en grappig. De thema's zelf worden niet uitermate interessant uitgediept, maar zullen kinderen waarschijnlijk wel aan het denken zetten.

De vraag blijft: is 'Dat is waar' niet de moeite waard? Laten we beginnen bij de kritiek van Hanneke Groenteman. Alhoewel de filosoof tot op zekere hoogte clichématig is, schetst Hanneke de personages Elsemieke en Bas totaal verkeerd. Elsemieke is zeker niet dom. Ze is wel brutaal, maar niet echt onaardig. Bas mag dan wat geïnteresseerder over komen, hij komt zeker niet intelligenter over dan Elsemieke. Deze rolverdeling maakt het boek juist leuk. De karikatuur van de filosoof, maakt hem grappig, hij is lang niet zo saai als de filosoof in De wereld van Sofie. Het personage Elsemieke is zo pittig dat de tekstjes ook meer pit krijgen.

Pjotr van Lenteren, die verantwoordelijk is voor het genoemde artikel in de Volkskrant heeft tot op zekere hoogte gelijk dat het boek 'richtingloos proza' is. In de verhalen wordt geen duidelijke positie verdedigd, maar er worden opties gegeven voor verschillende mogelijke opvattingen. Als dat met 'richtingloos' wordt bedoeld, dan lijkt me dit een compliment. Het is tenslotte de bedoeling om kinderen aan het denken te zetten, en niet om ze te overtuigen.

Niet zo goed heeft Pjotr gelijk wanneer hij beweert dat de filosoof nogal zeurt. Maar ook hier klinkt dat negatiever dan het eigenlijk is; de filosoof zeurt wel, maar dat maakt hem juist wel grappig. De tekst zelf is absoluut niet zeurderig.

Het meest ben ik het eens met de kritiek in de Nationale Kinderkrant. 'Een beetje saai' is het boek wel. Alhoewel het boek humorvol is, is het nergens echt spannend. Ook de filosofische vragen zijn niet erg prikkelend. Hierdoor is het boek bij tijden zeker saai. De Nationale Kinderkrant is, in tegenstelling tot de andere critici, ook niet louter negatief. Het boek krijgt een zeven, met daarbij bovendien de opmerking: 'Het leuke is dat het je zelf aan het denken zet'.

Het boek is dus zeker geen meesterwerk, maar ook lang niet zo slecht als de meeste critici beweerden. Ondanks dat het een kinderboek is, denk ik dat veel filosofiestudenten het leuk zouden vinden om te lezen. Je herkent vast filosofische stromingen en de filosofische problemen krijgen weer een soort frisheid, die we vaak moeten missen in academische literatuur.

▲ ▼ ▶
Menno Lievers bij Hanneke Groenteman in het programma "Boeken op Zondag" op 14 september 2003. Beelden van deze (eerder voor Groenteman dan voor Lievers) pijnlijke uitzending zijn te bekijken op <http://www.omroep.nl/nps/boekenopzondag/streams.html>

FUF-ACTIVITEITENKALENDER

Glitter&Starsfeest

Samen met Djembé (Culturele Antropologie) en EGEA (European Geography Association). Ons antwoord op het SWAK-feest: er worden 400 mensen verwacht, dus dat wordt het grootste FUF-feest allertijden... Laat je inspireren door het thema!

Entree: 3 euro / Bier: 1,20 euro
Woensdag 18 februari om 22:00
De Arena (Utrecht), Oudegracht

Paradoxen Symposium

Incognito, de FUF en de Vereniging Voor Logica organiseren dit symposium met als thema "Paradoxen". Vanaf 10.40 is iedereen welkom, om 11.00 uur begint het ook echt. De entree is gratis.

Woensdag 3 maart om 10:40 (11:00 start)
Wentgebouw (Uithof), Blauwe Zaal

Donderdagborrel

Het recept is inmiddels bekend: de eerste donderdag van de maand borrel, met gratis borrelhapjes (voor leden).

Donderdag 4 maart om 22.00
Irish Pub Mick O'Connells

Lezingenavond Oosterse Filosofie (o.v.)

Om de lacune in de kennis van Utrechtse Filosofiestudenten op het gebied van de Oosterse Filosofie op te vullen. Lezingen, hapjes, muziek.

Ergens in maart
Politiek-Cultureel Centrum ACU (Voorstraat 3).

Open podium in samenwerking met Erasmus Student Network

Oorspronkelijk door André bedacht als een "leuk activiteitje", maar het begint zo langzaamaan uit te groeien tot een evenement waarbij elke student in Utrecht zich kan aanmelden. Jouw kans op je vijftien mintutes of fame, of om mensen die je kent, van een heel andere, onverwachte kant te zien.

Ergens in maart
SJU Jazzcafé

Filosofisch Forum

Monty Python's "The Meaning of Life"
Na de absurditeit van Peter Greenaway nu... humor! MP-expert, ouderejaars en faculteitsnestor Carlo Ierna zal tussen de sketches door en na de film het Raadsel dat Leven heet verklaren...

Dinsdag 30 maart 20:00
Politiek-Cultureel Centrum ACU (Voorstraat 3).

Donderdagborrel

Het recept is inmiddels bekend: de eerste donderdag van de maand borrel, met gratis borrelhapjes (voor leden).

Donderdag 1 april om 22:00 (geen grap)
Irish Pub Mick O'Connells

Nacht van de Filosofie

Legendarische debatten, workshops, lezingen, zelf debatteren, filosofische disco (...) en misschien wel netwerken? Op voorgaande edities waren Rüdiger Safranski, Agnes Heller en vele anderen van de partij. We gaan proberen om er georganiseerd met de FUF heen te gaan, maar eigenlijk moet je er sowieso heen...

Waarschijnlijk €20,—
Zaterdag 3 april
Felix Meritis

Studereis!

Naar Tsjechiës tweede stad Brno. In deze Filosoof heb je er waarschijnlijk al veel meer over gelezen, maar we herinneren je er toch nog aan.

De kosten gaan zullen waarschijnlijk rond de 160 euro gaan liggen.

9 t/m 17 april

Brno

FUF-Symposium

Thema: "Literatuur en Filosofie"

Verschillende interessante sprekers rondom dit inspirerende thema.

Maandag 10 mei

Academiegebouw, Domplein, Utrecht

Openluchtfeest (verwacht)

met videoanimaties

ROOSTERS

WBG VOLTIJD	MAANDAG	DINSDAG	WOENSDAG	DONDERDAG	VRIJDAG
VERPL. MAJOR 09:00 – 11:00	Taalfilosofie HC Hendriks/Visser Trans 1 Wit				Geschiedenis II HC Steenbakkers/vd lecq Trans 1 Rood
11:00 – 13:00	Taalfilosofie WG1: Tr 1 032 WG2: Tr1 109 WG3: Tr 1 121 (muv 29-03) in Tr 1 119 WG4: Tr 1 B			Taalfilosofie HC Hendriks/Visser Trans 1 Blauw	Geschiedenis II WG1: Tr1 032 WG2: Tr1 121, muv 02-04-'04 in Tr 1 115
13:00 – 15:00			Geschiedenis II HC Steenbakkers/vd lecq Trans 1 Rood	Taalfilosofie WG1: Tr 1 032 WG2: Tr 1 109 WG3: Tr 1 121 muv 01-04 in Tr 1 119 WG4: Tr 1 B	
15:00 – 17:00			Geschiedenis II WG1: Tr1 032 WG2: Tr1 121, muv 31-03-'04 in Tr1 119		
WBG VOLTIJD	MAANDAG	DINSDAG	WOENSDAG	DONDERDAG	VRIJDAG
KEUZE MAJOR 09:00 – 11:00		Grondslagen v. Kennis Van Lith Trans 1 Rood muv 09- 03 in Unnik 001		Grondslagen v. Kennis Van Lith Trans 1 Rood	
11:00 – 13:00		Grondslagen v. Kennis WG wijsbegeerte: Tr 1 032	Bio-ethiek Vorstenbosch Tr1 B	CS Philosophy of social sciences BG 195, muv 19-02 in BG 048	
13:00 – 15:00	Metaphysica I v/d Lecq <i>Let op: van 13-16 uur</i> BG 048	CS Philosophy of social sciences Anderson Tr1 B		Metaphysica I v/d Lecq <i>Let op: van 13-16 uur</i> BG 048	Bio-ethiek Vorstenbosch Tr1 B
15:00 – 17:00		Cultuur & Samenleven Geertsema <i>Let op van 15-18 uur</i> Tr1 109			
WBG VOLTIJD	MAANDAG	DINSDAG	WOENSDAG	DONDERDAG	VRIJDAG
KEUZE MASTER 16:00 – 18:00	CS zuivere Logica B: De geest op oneindig Visser, maakt zelf af- spraken met student			CS zuivere Logica B: De geest op oneindig Visser, maakt zelf af- spraken met student	
WBG DEELTIJD	MAANDAG	DINSDAG	WOENSDAG	DONDERDAG	VRIJDAG
VERPL. MAJOR 19:00 – 22:00		Geschiedenis II Steenbakkers/vd Lecq Trans 1 Wit			
KEUZE MAJOR 19:00 – 22:00		Grondslagen v. Kennis Van Lith Trans 1 B	Bio-ethiek Vorstenbosch BG 048		
WBG DEELTIJD	MAANDAG	DINSDAG	WOENSDAG	DONDERDAG	VRIJDAG
KEUZE MASTER 19:00 – 22:00	CS Nieuwere Wijs- begeerte Natuurfi- losofie II Steenbakkers Trans 1 032	Grondslagen v. Kennis Van Lith Trans 1 B	Bio-ethiek Vorstenbosch BG 048	CS OME tekst Tieleman Tr1 121	

Zie voor accuratere, actuelere en simpelweg meer informatie, wijzigingen en tentameninformatie: www.phil.uu.nl

FOKKE & SUKKE

HEBBEN ZICH ER WEER KNAP UITGELULD

'WAARHEID', EDELACHTBARE?
'WAT IS WAARHEID?'....

COLOFON

Hoofdredactie:
Hannah Schimmel

Eindredactie:
Paul Bais

Management:
Karen Groeneveld

Vormgeving:
Randy Lemaire

De Filosoof Nr. 26: oplage 450
Deadline voor Nr. 27: eind maart
2004

Kopij kan ingeleverd worden
via de De Filosoof-folder in
Students General, het post-
vakje bij de administratie of via
de.filosoof@phil.uu.nl

*De redactie behoudt zich het
recht voor om ingezonden
artikelen te wijzigen of in te
korten.*

Uitgave van de FUF & de Facul-
teit Wijsbegeerte
Heidelberglaan 8
3584 CS Utrecht